

עבודת לילה

במשך שבוע שלם עובד אותו האיש עצמו בלילה. הוא מקבל עזרה לחליבת שתי הקבוצות הראשונות. את הקבוצה האחרונה — חולב לבדו, מחלק מזון, מנקה את המכון — סה"כ עובד 7 שעות בערך ואינו עובד ביום.

זבל וריפוד

בסככות של הפרות מרפדים יום-יום. אחרי הוצאת זבל ונוסף לכך, פעם בשבוע מפזרים בסככות אבקת-סיד כבוי.

משתמשים לריפוד שימוש חוזר ברפד שמור-ציאים מהלולים.

לזבל נוזלי לא נמצא שימוש יעיל. הצטברות חומרים מוצקים בתוך הבור מצריכה שאיבה חכופה. השאיבה מתבצעת ע"י המועצה האזורית ועולה כסף רב. שוקלים רכישת משאבה למשק. הוחל בשימוש בחומר ביאספטיק שמתפקידו לזרוז את התפרקות החומרים המוצקים. אין עדיין מסקנות בנדון.

בזמן הסיוור ברפת, ראינו ושמענו את ה- דברים הנוספים:

2 מיכלי קירור ישנים אינם עונים על ה- צרכים. על מנת להבטיח קירור מתאים לחלב, חולבים לסירוגין חליבה בטנק אחד וחליבה שניה בטנק השני.

את צינור הפלסטיק המוביל את החלב מה- טנק למכונת תולים לאחר השימוש בשתי קצור-תיו על הקיר וממלאים במי כלור. על-יד כל קבוצת-בקר רשום התפריט היומי לפי ארוחות ובכך מתאפשרת חלוקת האוכל גם ע"י העובדים הלא-קבועים.

בדיר-יונקים על טופס מיוחד, רשום החלב ומספר הארוחות של כל קבוצה וקבוצה.

צביעה מחדשת של המכון לא הביאה לתור-צאות המקוות, אחרי זמן קצר ממשיכה החלודה, שוב בפעולתה ההרסנית.

רוב המשתתפים העיר על הזנה גדושה מדי של החולבות.

בשעה 12.00 התפזרו החברים לבתיהם ובי-כוונתנו להמשיך ולערוך מפגשים דומים גם ביתר המשקים.

המארגנים

רפת בית-אלפא תשכ"ט

הקמת האגודה להזרעה מוזרעות הפרות בפרי ה-אגודה. למרות שהעדר עבר את כל "חבלי לידה" של העדר הישראלי: טלריה, פו"ט, הפלה-מדבקת, מחלת x וכו'. — מעולם לא חוסל, ולא שוקם מחדש ובמשך כל זמן קיומו כמעט ולא הוכנסו לעדר בהמות שנרכשו בחוץ מגידול זר. ההומוגניות הגינטית היא גבוהה, וכמעט לכל פרה "אילן יוחסין" בספר העדר עד "פרת ה-בראשית" המקומית. מבחינה זו יכול העדר ל-שמש מידגם מייצג נאמנה את הגזע הפריזי-ישראלי מגידול עצמי.

הדו"ח של רפת בית-אלפא לשנת תשכ"ט נכתב באיחור — בסוף שנת תש"ל. וזאת בגלל סיבות שהי-תנאים גרמו. מחד נראה הדו"ח קצת ישן ולא אק-טואלי בגלל ריחוק בזמן, אך מאידך יש לזה "יתרון" מסויים. כי דווקא האיחור מאפשר לראות את ה-פעילות בשנה הנ"ל לא רק "במבט לאחור" — ז"א לשנים שקדמו לשנת הדו"ח, כי אם מאפשר לעתים "מבט קדימה" — לשנת תש"ל, אשר תוצאותיה ה-פיסיות ידועות כבר ברובן.

יתכן ונוכל להסיק מכך האם תוצאות שהושגו בי-שנת הדו"ח הן חד פעמיות או כעין "מגמה" הנמשכת לאורך זמן.

העדר ומוצאו

העדר של בית-אלפא קיומו כמעט כשנות קיום הקיבוץ, קרוב ליובל שנים מוצאו מפרות מקור-זיות (ערביות ודמשקיות) שהורבעו בפרים פרי-זיים, ופריזיים-מקומיים, עד להקמת "און". מאז

גידול העדר ומגמות ההתפתחות במשך שנים רבות היתה המסגרת המספרית של עדר החולבות 110-120 ראש. והגידול במספר היה קטן מאוד. לדוגמה: הממוצע הרב-שנתי

המבנים הקיימים

ש לש סככות:

- סככה א) ל-80 ראש. מתאימה לשיכון פרות.
שנת בניה 1960;
סככה ב) ל-60 ראש. מתאימה לשיכון פרות.
שנת בניה 1950;
סככה ג)
1. ל-49 ראש. מתאימה לשיכון פרות. שנת בניה 1960;
2. ל-66 ראש מתאימה לשיכון עגלות. שנת בניה 1964.

דיר ליונקים מותאם „זמנית” מרפת ישנה: 62 מקומות.

דיר ל-88 ראש מגמילה עד גיל שנה וחצי, מותאם מרפת ישנה. רפת א'.

סככה ישנה (שנת בניה 1935) מתאימה ב-קושי ל-16 עגלות.

מכון חליבה חדש טיפוס „שדרת דג” 9 עמדות. 2 מגדלים ובור לתחמיץ.

אכן, אין המבנים מתאימים למושגים המקור בלים כיום, וצריכים היינו לתמרון ללא הפוגה על מנת לאפשר תנאי שיכון מינימליים לעדר. עדיפות בשיכון ניתנה לפרות עתירות התנובה, ולאחר ההמלטה, שוכנו הללו במקומות הטובים ביותר. חלק מהפרות שוכנו בשיכון המתאים ל-עגלות. עדיפות אחרונה ניתנה לעגלות הגדולות. השקעות ברפת בשנת תשכ”ט כמעט ולא נעשו. השקעות לפי המאזן:

מבנים	5506 ל"י
כלים	472 ל"י
ס"ה השקעות תשכ"ט	5978 ל"י

הרכב ותנועת העדר בתשכ"ט

ממוצע שנת תש"ל	ממוצע שנת תשכ"ט	סוף שנת תשכ"ט	תחילת השנה תשכ"ט	
225	208	215	175	פרות
175	181	161	180	עגלות

בתשכ"ט 0.87 עגלות לפרה.

בתש"ל 0.78 עגלות בממוצע לפרה.

עגלים אין המשק מגדל בגלל חוסר שיכון מתאים ורתיעה מפני השקעה גדולה.

1937-51 הוא 110 ראש. המסגרת נקבעה על ידי כמות המים שעמדה לרשות המשק (המגמה היתה מקסימום מזון מתוצרת המשק בתפריט), מסגרת המבנים, וכן המגבלה של כח-אדם. (עד 1949 חלבו בידיים והשקעה בעבודה היתה כ-40 י"ע לפרה). התנובה עד מחצית שנות החמישים גם היא היתה „יציבה” וכמקובל בארץ באותן שנים נעה בין 4500 — 4000 ק"ג לפרה. באמצע שנות החמישים חל מפנה — וה„יציבות” עורערה. קצב הגידול עלה, וכן גדלו התנובות.

השנה	מספר פרות	תנובה בק"ג
תשט"ו	126	5206
תשכ"א	141.9	6920
תשכ"ה	174.5	7366
תשכ"ו	192.9	7300
תשכ"ז	229.4	6548
תשכ"ח	195.7	7070
תשכ"ט	208	8187

אך אם בעשור תשט"ו — תשכ"ו המגמה היא של גידול רצוף — הרי בשנים האחרונות ה-התפתחות היא בקפיצות לפנים ואחור, בבחינת „צעד אחד קדימה ושניים לאחור”. מצב זה משקף קשיי המשק להחליט על המגמה נוכח מדיניות מכסות-הייצור של הממשלה. בתחילה ניכר ה-נסיון של המשק לייצור „עובדות” על ידי הגדלת העדר וייצור מוגבר של חלב. ולאחר מכן היסר סים ונסיגה מחשש ייצור עודף מעל המכסה במחירי הפסד. לסיכום: חוסר מגמה אחידה ב-פיתוח הענף.

תנאי השיכון

תנאי השיכון של העדר גם הם תוצאה מחוסר מדיניות עקבית בשנים האחרונות. המגמה היתה להגדיל את העדר ל-230 חולבות ותכנית הבניה היתה: מכון חליבה חדש, סככה ל-120 ראש, ודיר עגלות. המכון החדש אמנם נבנה — וכאן הוקפאה התכנית בגלל הסיבות שפורטו לעיל. העדר משוכן בחלקו בסככות בריפוד עמוק (אין טפחות), ובחלקו במבנים ישנים שהותאמו ל-מסרתם.

העגלים נמכרים בגיל שבוע למשק אחר במסגרת הסכם שנתי.	השנה מס' הפרות מס' היציאות אחוז היציאות	תשכ"ה	174.5	59	34
	תשכ"ו	192.9	31	16	
תנובת החלב עלתה בשנת תשכ"ט במידה ניכרת. הן באופן אבסולוטי והן בממוצע לפרה. מכסת הייצור השנתית בחלב היא מליון ושלש מאות אלף ליטר לשנה והעודפים היו גדולים.	תשכ"ז	229.4	77	33.6	
	תשכ"ח	195.7	88	45	
	תשכ"ט	208	39	18.7	
	תש"ל	225	58	25.8	

אין כל ספק ששעורי יציאה נמוכים הם רווחים כל עוד יש פער בין התמורה שנקבל עבור פרה שנוציא לבין מבכירה שנייצא.

תמורה עבור מבכירה	תמורה עבור פרה משווקת
ממוצע לייצוא	ממוצע
1790	1270
1800	1390
2000	1400

שגה	חלב כללי באלפי ליטרים	חלב משווק באלפי ליטרים	ממוצע לפי ביקורת החלב בק"ג	ממוצע לפרה בליט'
תשכ"ה	1206	1125.5	7366	6915
תשכ"ו	1319	1249.5	7300	6839
תשכ"ז	1440	1380	6548	6277
תשכ"ח	1308	1230	7070	6684
תשכ"ט	1635	1570	8187	7860

ייצוא

יצוא המבכירות מהווה בשנים האחרונות סעיף די קבוע בהכנסות הרפת, אך הוא גדל בשנים האחרונות. הייצוא עד כה:

תש"ד	10 מבכירות לייצוא
תשכ"ג	6 " "
תשכ"ד	3 " "
תשכ"ה	5 " "
תשכ"ו	5 " "
תשכ"ח	16 " "
תשכ"ט	25 " "
תש"ל	43 " "

היות ובשנת תשכ"ט יצרנו 270,000 ליטר מ- חוץ למכסה (שעבורם לא קבלנו סובסידיה) — התמורה עבור ליטר חלב משווק בתשכ"ט היתה נמוכה מאשר בתשכ"ח.

תשכ"ח	41.80 אג'
תשכ"ט	41.18 אג'

הפער בין היצור לבין המכסה גדל בתחילת שנת תש"ל. והעברה על המכסה ב-31.370 היתה 333,000 ליטרים.

הזנה

ב-4 השנים שקדמו לתשכ"ט היווה המזון ה- מרוכז 65% בתפריט. בשנה הנדונה עלה אחוז המ"מ (כולל כותנה) ל-70%. וזאת בגלל העליה בתנובת החלב. הרדוס מהווה אצלנו את המזון הגס העיקרי בקיץ. ובחורף — תלתן, תחמיץ תירס וקליפות הדירים.

יציאות

תוצאה נוספת מהמדיניות הבלתי אחידה ב- פיתוח הרפת היא השוני הרב בשעור יציאת ה- פרות בשנים האחרונות. כאשר היה מאמץ להג- דיל את העדר היה כמובן מאליו שעור יציאה נמוך. אך לרוב הוא היה גבוה למדי.

פירוט ההזנה בתשכ"ט

מ"מ	כותנה	חלב	תחליפי שחת	תחמיץ	קליפות	רדוס	תלתן	סלק	גזר וחיטה
בטונים	1048	177	4.5	223	223	214	1547	493	444
אלפי יחמ'	980	177	11	74	37.5	33	221	49	50

תקציב ההזנה התיאורטי המקובל הוא 1.462.000 יח"מ והעברה היא במסגרת 11.9% — יש לציין את השימוש המועט בחציר. 223 טון בלבד. משמע 1070 ק"ג לפרה + 0.87 עגלות. בתש"ל המצב דומה: 252 טון חציר 225 פרות + 175 עגלות. משמע 1120 ק"ג לפרה + 0.78 עגלות.

מחירי מזון

סוג המזון	מחיר יח"מ	תשכ"ח
מ"מ + כותנה	28.5	אג'
שחת	36.5	"
ירק	19.3	"
תחמיץ	17.5	"
קליפות	15.4	"
מחיר יח"מ ממוצעת:	26.56	אג' 24.58

מספר י"ע

י"ע לפרה

תשכ"ח

תשכ"ט

תש"ל

מחיר יום העבודה

תשכ"ד: 27.33, תשכ"ח: 32.04, תשכ"ט: 36.44

מצורפת טבלה מפורטת המשקפת את מצב ההזרעות וההתעברות ב־3 השנים האחר־נות: תשכ"ח — תשכ"ט — תש"ל (תש"ל אינה מלאה עדיין). הפירוט הוא לפי חדשים בסיכום כללי שנתי (במספרים מוחלטים ובאחוזים). ה־טבלה מראה את סה"כ ההזרעות וההתעברות וכן את מספר ההזרעות הראשונות וההתעברות מה־הזרעה הראשונה (מפאת חוסר מקום לא הבאנו פירוט נוסף: פרות ועגלות לחדר). בטבלה אנו רואים שבתשכ"ט אחוז ההתעברות קטן מאשר בתשכ"ח אך תש"ל — טובה משתיהן באחוזים כנ"ל. אך בעוד שבתשכ"ח התעברו רק 240 פרות — הרי בתשכ"ט עלה המספר ל־286. ומהן 141 הרות מההזרעה הראשונה לעומת 130 ב־תשכ"ח. תש"ל למרות שבאה לאחר שנה עתירת תנובה מפתיעה באחוז הגבוה של ההתעברות.

השנה													הזרעה התעברו אחוז הזרעה 1 התעברו אחוז	הזרעה התעברו אחוז הזרעה 1 התעברו אחוז	הזרעה התעברו אחוז הזרעה 1 התעברו אחוז
9	8	7	6	5	4	3	2	1	12	11	10	ממוצע			
573	26	23	28	53	53	72	86	74	67	65	7	19	הזרעו	א	ב
240	7	4	11	21	21	29	39	38	28	32	4	6	התעברו		
42	27	17.5	39.5	40	40	40	45	51	42	49	57	31	אחוז		
298	10	3	7	21	17	33	48	38	43	56	6	6	הזרעה 1		
130	3	2	1	7	3	14	26	24	20	25	3	2	התעברו		
43.5	30	66	14.5	33	17.5	42	54	63	46.5	44.5	50	33	אחוז	א	ב
731	19	26	42	43	64	98	108	100	100	103	12	16	הזרעו		
286	5	9	13	19	28	33	39	46	42	42	5	6	התעברו		
39	26	34.5	31	44	44	33.5	36	46	42	40	42	39	אחוז		
346	9	4	13	16	26	27	43	62	52	92	—	2	הזרעה 1		
141	3	1	4	9	11	9	18	25	21	39	—	1	התעברו		
41	33	25	30.5	56	42	33	42	40.5	40	42.5	—	50	אחוז	א	ב
653	—	33	60	70	75	100	87	93	80	32	23	הזרעו			
332		14	33	39	39	41	39	49	52	18	8	התעברו			
51		42.5	55	56	52	41	45	52.5	65	56	35	אחוז			
356		13	24	34	32	49	45	67	65	21	6	הזרעה 1			
192		6	13	22	20	20	17	35	42	14	3	התעברו			
54		46	54	64	62.5	41	38	52	64.5	66	50	אחוז			

שקילת החולבות

ממוצע	ממוצע	ממוצע	השנה
ממוצע	ממוצע	ממוצע	ממוצע
למבכ' 523 ק"ג	648 ק"ג	623 ק"ג	תשכ"ח
" 526 "	" 655 "	" 629 "	תשכ"ט
" 572 "	" 665 "	" 640 "	תש"ל

כן שקלנו השנה (תש"ל) את החולבות מספר פעמים. רצינו לבדוק בכמה הפרות יורדות ב־משקל אחרי ההמלטה (השקילה הראשונה ב־16 בספטמבר בתחילת עונת ההמלטות) במשך כמה זמן הן יורדות, ומתי הן עולות שוב במשקל. ואם לראות זאת כתהליך — באיזה שלב ב־תהליך הנ"ל הן מתעברות. ההתרשמות שלנו היא שהן „מתיצבות" (מפסיקות לרדת במשקל) כ־עבור חדשיים בערך. נשארות תקופה מסויימת במצב זה, ואחרי זה עולות שוב במשקל בהדרגה. התרשמנו שהן מתחילות לעלות במשקל אחרי שהתעברו (אנו מזריעים כזכור 60 — 70 יום אחרי ההמלטה).

ל ס י כ ו ם

אנסה לציין את המגמות העיקריות שהתבלטו בשנת תשכ"ט, את התנאים האובייקטיביים וה־תוצאות הכלכליות.

מגמות:

- הגדלת מספר החולבות
- מינימום השקעות
- שיעור יציאה נמוך יחסית
- עלייה בתנובה הכללית והממוצעת
- ייצוא מבכירות

שמירת המסגרת של ימי העבודה.

תנאים אובייקטיביים: עלייה במחירי התשומה: מחיר המזון עלה בשתי אג' כמעט ליח"מ, ירידה בתמורה עבור ליטר חלב משוק: פחות 0.62 אג' לליטר, עליה במחיר יום העבודה (4.40 ל"י לי"ע).

התוצאה הכלכלית: תוספת הכנסה כללית של 170.000 ל"י.

עודף ברוטו לפרה: עלייה מ־1.295 ל"י ל־1547 ל"י.

ארזי מיכאל

בית־אל פא. אוקטובר 1970

אנו משתדלים להזריע את הפרות כ־60 יום אחרי ההמלטה. במקרים של עצירת שליה אנו משתדלים להתחיל בטיפול תוך 24 שעות אחרי ההמלטה. כן השתדלנו להקדים ככל האפשר ב־טיפולם בחוסר תאנה או סבוכים כתוצאה מ־המלטה. הדבר מתאפשר הודות לענין ולמסירות של רופא החקלאית ד"ר רוברט כהן אשר מ־בחינה זו הוא אחד מהצוות אם לא למעלה מזה. הרושם שלנו הוא שלא היה שינוי מובהק ב־אורך „התקופה ללא הריון" בין הפרות שהמליטו המלטה נורמלית לבין הפרות שעצרו שליה או המליטו קשה. וזאת מהסיבות הנזכרות לעיל. בשנת תשכ"ט בדקנו להריון לאחר 50 יום. בתש"ל עברנו לבדיקת הריון לאחר 40 יום, דבר המאפשר להקדים טיפול בפרות לא הרות חסרות תאנה.

הפלות בתשכ"ט היו 19 הפלות ומזה הת־עברו מחדש 14. בתש"ל היתה קפיצה גדולה ב־מספר ההפלות: 38 הפלות. רוב ההפלות היו בחודשים 2.5־3 אחרי ההתעברות ומהן התעברו עד כה מחדש 21. מתוך זה כל העגלות שהפילו.

גיל ההמלטה של המבכירות והתנובות המבכירות המליטו בתשכ"ט בגיל ממוצע של 23.8 חדשים.

בתש"ל ירד הגיל במקצת: 23.25 חדשים. התנובה הממוצעת של 76 מבכירות בתשכ"ט היא 7290 ק"ג. אנו מזריעים את העגלות בגיל 13־14 חודש, ומשתדלים לא להזריע מתחת למשקל של 350 ק"ג.

ש ק י ל ו ת

אנו נוהגים משנים לשקול את העדר בסוף ספטמבר (סוף שנה) ומקבלים את המשקל הכללי של העדר, וכן את המשקלות האינדיוידואלים והקבוצתיים בכל קבוצת גיל. העגלות מגיעות בגיל שנה ל־350 ק"ג. מהשקילות השנתיות ב־תאריך קבוע הצטבר אצלנו חומר השוואתי מ־עניין על המשקל הממוצע של החולבת בעדר. ובתוך זה בנפרד המשקל הממוצע של הפרות ושל המבכירות (מבכירה: פרה מהמלטה ה־ראשונה ועד המלטה שניה) המשקל הממוצע ב־כל קבוצת גילים הוא דומה במשך כל השנים.